

Educació mèdica

L'ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR I LA FORMACIÓ DELS METGES

4. Legislació espanyola: Ensenyaments universitaris, marcs de qualificacions

Josep Carreras i Barnés

Acadèmic numerari

ESTRUCTURA CÍCLICA DELS ENSENYAMENTS UNIVERSITARIS

Normativa del Govern del Partit Popular

Quan s'havia d'iniciar el procés de disseny dels nous ensenyaments adaptats al marc de l'EEES, seguint les directrius establertes per les Conferències Ministerials, a Espanya governava el Partit Popular. Mitjançant un document - marc, publicat el mes de febrer de l'any 2003 (1), l'aleshores Ministeri d'Educació, Cultura i Esport va sotmetre a la consideració de les universitats (Consell de Coordinació Universitària, CCU) i administracions educatives de les Comunitats Autònomes les línies fonamentals que es proposava seguir en l'esmentat procés. Segons aquestes, els nous ensenyaments universitaris oficials quedarien estructurats en dos nivells: el grau i el postgrau.

Els ensenyaments de primer nivell (grau) tindrien, en general, una orientació professional; és a dir, haurien de proporcionar una formació universitària en la que s'integressin harmònicament les competències genèriques bàsiques, les competències transversals relacionades amb la formació integral de les persones i les competències més específiques que possibilitessin una formació professional que permetés als titulats una integració en el mercat de treball. Aquest primer nivell donaria lloc al títol oficial de Llicenciat, Enginyer o Arquitecte i, pel que fa a la seva duració, el document sotmetia a la consideració del CCU dos propostes alternatives: que fos de 240 crèdits ECTS i o que pogués variar entre 180 i 240 crèdits. El document - marc indicava, també, que associat als perfils professionals caldria definir un catàleg de títols de primer nivell, partint del catàleg ja existent, però propiciant una disminució mitjançant les fusions o agrupacions necessàries per racionalitzar el conjunt, tant des del punt de vista nacional com europeu.

D'acord amb lo establert per la Declaració de Bolonya, el segon nivell dels ensenyaments universitaris conduiria a l'obtenció dels títols de Màster i/o Doctor. Els objectius dels títols de Màster serien més específics que els de Grau i haurien d'estar orientats cap a un major aprofundiment intel·lectual, possibilitant un desenvolupament disciplinari i interdisciplinari, d'especialització científica, d'orientació a la investigació o de formació professional avançada. Tindrien una duració mínima de 60 crèdits ECTS i màxima de 120 crèdits, en funció de la formació prèvia acreditada i de la seva orientació investigadora, científica o professional. I la formació de Doctorat consistiria en l'elaboració i de-

fensa d'una tesi doctoral, que hauria de contenir resultats originals d'investigació.

Pel que fa a la seqüència de les dos titulacions de postgrau, el Document - marc posava a la consideració del CCU tres possibilitats: a) que l'obtenció del títol de Màster fos, en tot cas, un requisit indispensable per accedir al doctorat; b) que, per a certs casos extraordinaris, existís la possibilitat d'accedir al doctorat sense haver completat els estudis i haver obtingut el títol de Màster; c) que aquesta possibilitat es donés de forma generalitzada per a determinats tipus de Màster, en funció dels seus objectius i continguts formatius.

El CCU va informar positivament el Document ministerial, i en base al mateix el Ministeri va donar a conèixer, el mes de maig de 2003, els projectes dels Reial Decrets que establien l'estructura dels ensenyaments universitaris i regulaven els estudis universitaris oficials de grau i de postgrau (2,3). En ells, es van definir clarament tres cicles d'ensenyaments: els ensenyaments de primer cicle (dins del nivell de Grau) i els ensenyaments de segon cicle (Màster) i de tercer cicle (Doctorat) dins del nivell de Postgrau.

Pel que fa als ensenyaments de Grau, es va precisar que, amb caràcter general, la duració seria de 180 o de 240 crèdits ECTS; si bé el Govern podria assignar un nombre superior de crèdits en aquells casos en que així ho exigís el compliment de les normes de caràcter obligatori emanades de la Unió Europea. Els ensenyaments de Màster tindrien una extensió mínima de 60 i màxima de 120 crèdits, i comprendrien dues parts (cada una de les quals no podria tenir una extensió inferior a 30 crèdits): una de formació acadèmica avançada, i una altra d'iniciació a la investigació o d'especialització professional. Podrien accedir als estudis de Doctorat els estudiants que haguessin obtingut el títol oficial de Màster o un mínim de 90 crèdits en Programes Oficials de Postgrau (POPs), i haguessin completat un mínim de 300 crèdits en el conjunt dels seus estudis universitaris de Grau i de Postgrau.

Les esmenes presentades van determinar la successiva elaboració de tres noves versions dels dos Reial Decrets, fins arribar a les versions finals el mes de gener de 2005 (4,5). D'acord amb aquests RDs, el primer cicle dels estudis universitaris (ensenyaments de grau) comprenia ensenyaments bàsics i de formació general, juntament amb altres orientats a la preparació per exercir activitats de caràcter professional. El nombre total de crèdits estaria comprès entre 180 i

240, i la seva superació donaria dret a obtenir el títol corresponent, amb la denominació que, en cada cas, acordés el Govern. Així doncs, desapareixien les denominacions tradicionals (llicenciatura, arquitectura, enginyeria).

El segon cicle estaria dedicat a la formació avançada, de caràcter especialitzat o multidisciplinari, dirigida a una especialització acadèmica o professional, o bé a promoure la iniciació en tasques de recerca. Els ensenyaments corresponents tindrien una extensió mínima de 60 crèdits i màxima de 120, i la superació del cicle donaria dret a obtenir el títol de Màster.

El tercer cicle tindria com a finalitat la formació avançada en les tècniques de recerca, i inclouria l'elaboració i presentació de la tesi doctoral, consistent en un treball original de investigació. La superació del cicle donaria lloc a l'obtenció del títol de doctor, que representa el nivell més elevat en l'educació superior, acredita el rang acadèmic més alt i faculta per a la docència i a la investigació.

Publicats aquests RDs, el MEC va establir el procediment que s'hauria de seguir per a la reforma de les titulacions de grau, i va fixar dos etapes: una primera que conduiria a la proposta del nou catàleg de títols oficials i una segona que finalitzaria amb l'aprovació de les directrius generals pròpies de cada titulació. Però el procés es va interrompre en guanyar el PSOE les eleccions generals i formar-se un nou Govern que es va comprometre a modificar la LOU i el procés d'adaptació a l'EEES.

Normativa del Govern del Partit Socialista Obrer Espanyol

En compliment del seu compromís, el Govern del PSOE el dia 1 de setembre de 2006 va enviar al Parlament el projecte de llei sobre la reforma de la LOU i el MEC, el dia 26 del mateix mes, va lliurar com a document de treball la seva proposta sobre la organització dels ensenyaments universitaris (6). Segons aquest document, els ensenyaments universitaris s'organitzarien en tres cicles que correspondrien a tres nivells de qualificació que es denominarien Grau, Màster i Doctorat.

El Grau correspondria al nivell 6 del Marc Europeu de Qualificacions proposat per la Comissió Europea (EQF) i al primer cicle del Marc de Qualificacions del EEES (QF-EHEA), comentats ambdós en l'article anterior d'aquesta sèrie (7). Tots els títols de Grau tindrien 240 crèdits ECTS, si bé aquells estudis que tinguessin algun tipus de legislació europea, haurien d'ajustar-se a la mateixa. Els títols de Grau s'organitzarien en cinc grans branques de coneixement; s'elaborarien directrius per a cada branca i tots els títols d'una mateixa branca tindrien, al menys, 60 crèdits inicials de continguts bàsics comuns. La superació de 120 crèdits d'un títol donaria lloc al Certificat d'Estudis Universitaris Inicials (CEUI), sempre que els crèdits superats incloguessin els 60 crèdits de continguts comuns.

El Màster correspondria al nivell 7 del EQF i al segon cicle del QF-EHEA. Els títols de Màster podrien tenir entre 60 i 120 crèdits ECTS, i podrien accedir a ells tots els estudiants que tinguessin un títol de Grau o equivalent. Només en el cas de professions regulades o vinculades a la Directiva 2005/36/ec del Parlament Europeu i del Consell relativa

al reconeixement de qualificacions professionals, els títols de Màster tindrien directius pròpies.

El títol de Doctor correspondria al nivell 8 del EQF i al tercer cicle del QF-EHEA. Els Programes de Doctorat, pels que no s'establiria la duració, constarien d'un període de formació de 60 crèdits (que podrien ser d'un o diversos Màsters, o activitats formatives especialment dissenyades o seleccionades pel programa), i d'un període d'investigació dedicat als treballs de la tesi doctoral. Podrien accedir al període de formació els estudiants que haguessin obtingut el títol de Grau, i al període d'investigació els que haguessin superat el programa de formació o obtingut un títol de Màster. L'obtenció del títol de Doctor inclouria el reconeixement del nivell de Màster encara que no s'haguessin cursat els ensenyaments corresponents.

El document també indicava que, a més de les directrius per a l'elaboració dels títols de Grau per branques de coneixement, el Govern establiria unes directrius generals amb els elements bàsics del sistema.

El CCU va considerar adequades les propostes del Ministeri, si bé va presentar una sèrie de suggeriments per a la seva millora. I, a partir d'aquest moment, el MEC va anar lliurant al Consell successius documents: un document de treball amb les propostes de criteris generals, directrius i procediments per a l'elaboració dels títols de Grau i Màster per les universitats; un annex al mateix amb la proposta de matèries bàsiques per branca de coneixement, i diverses notes sobre professions regulades i directrius de títols universitaris.

Publicada a principis d'abril de 2007 la Llei Orgànica que modificava la LOU, el mes de juny, el MEC va presentar al Ple del Consell de Universitats una primera versió del projecte de RD d'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. Rebutades les observacions, entre d'altres, del Consell de Universitats, de la Conferència General de Política Universitària i de la Conferència de Rectors de Universitats Espanyoles, el mes de setembre, el Ministeri va trametre al Consell d'Estat una nova versió del RD, i el 26 d'octubre el Consell de Ministres va aprovar la versió definitiva (8).

Segons aquest RD, els ensenyaments de Grau tenen com a finalitat l'obtenció d'una formació general, en una o varies disciplines, orientada a la preparació per a l'exercici d'activitats de caràcter professional. Excepte en aquells casos en que una normativa d'origen comunitari determini la duració, tots els Graus tindran 240 crèdits ECTS, dels quals un mínim de 60 han de ser de formació bàsica. Conclouran amb un treball de fi de Grau, i la seva superació donarà dret a l'obtenció del títol de Graduat o Graduada. La nova legislació suprimeix, doncs, la possible existència d'ensenyaments de Grau de 180 crèdits ECTS prevista en legislació anterior, i en comparació amb aquesta accentua el caràcter professional dels seus continguts.

Els ensenyaments de Màster tenen com a finalitat l'adquisició d'una formació avançada orientada a la especialització acadèmica o professional, o a promoure la iniciació en tasques investigadores. Tindran 60 o 120 crèdits ECTS (malgrat haver-se suprimit els Graus de 180 crèdits); conclouran amb un treball de fi de Màster (de 6-30 crèdits), i conduiran a l'obtenció del títol de Màster Universitari.

Els ensenyaments de Doctorat condueixen a l'adquisició de les competències i habilitats relacionades amb la investigació científica de qualitat. S'organitzaran mitjançant Programes de Doctorat constituïts per dos períodes (un de formació i un de investigació), i la seva superació donarà dret a l'obtenció del títol de Doctor o Doctora.

A començaments del present any, un nou RD (9) va modificar la normativa dels ensenyaments de Doctorat, tot definint, entre altres aspectes, la seva duració, les competències a adquirir, els requisits d'accés i els criteris d'admissió. Normalment, la duració del Doctorat serà d'un màxim de tres anys, a temps complet; si bé, prèvia autorització, pot realitzar-se amb un màxim de cinc anys a temps parcial. Amb caràcter general, per accedir a un Programa de Doctorat és necessari estar en possessió dels títols oficials espanyols de Grau, o equivalent, i de Màster Universitari. Però, s'admeten alternatives que permeten accedir al Doctorat sense tenir el títol de Màster. Així, poden iniciar el Doctorat aquells que tenen un títol de Grau la duració del qual, per normativa de dret comunitari, sigui de al menys 300 crèdits ECTS; si bé han de cursar uns complements de formació, a no ser que el pla d'estudis del corresponent títol de Grau inclogui crèdits de formació en investigació equivalents en valor formatiu als crèdits en investigació dels estudis de Màster. També permet accedir directament al Doctorat estar en possessió d'un títol universitari que habiliti per a l'accés a Màster i haver superat un mínim de 300 crèdits ECTS, dels que al menys 60 han de ser de nivell de Màster, o haver superat amb avaluació positiva al menys dos anys de formació d'un programa conduent a un títol oficial d'alguna de les especialitats en Ciències de la Salut.

En acabar aquest apartat, cal remarcar que la normativa actual dona més autonomia a les universitats per elaborar els nous ensenyaments que la normativa anterior. Ara, les universitats, tot seguint els processos de "verificació" i "acreditació" (8), poden proposar els ensenyaments i títols que volen impartir sense haver-se d'ajustar a un catàleg previ establert pel Govern, i poden establir els plans d'estudis dels seus Graus sense haver d'incloure continguts uniformes determinats pel Govern.

MARCS ESPANYOLS DE QUALIFICACIONS

En compliment de l'acord de la conferència Ministerial de Bergen de 2005 d'elaborar els Marcs de Qualificacions Nacionals per a l'Educació Superior, amb data 6 de juliol de 2007, el Consell de Ministres va acordar la creació del Comitè per a la definició del Marc Espanyol (MECES), constituït per representants de tots els sectors relacionats: Administració General de l'Estat, Administracions Autòniques, agents acadèmics, estudiants, sindicats i empresaris (10). Però, la reunió constitutiva del mateix no va tenir lloc fins el 29 d'octubre de 2009.

La proposta de RD sobre el MECES elaborada pel Comitè (11) va ser dictaminada a finals del mes de novembre de 2010 pel Consell Econòmic i Social, adscrit al MEC, que va fer algunes observacions. Una versió modificada va ser tramesa a la Comissió Permanent del Consell d'Estat, el mes de març de 2011, a fi que dictaminés. I finalment, el Consell de Ministres de 15 de juliol del mateix any va aprovar la versió definitiva (12).

Així, el MECES va quedar estructurat en quatre nivells: Nivell 1, Tècnic Superior (que inclou els ensenyaments de formació professional de grau superior, els ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny de grau superior, i els ensenyaments esportius de grau superior); Nivell 2, Grau; Nivell 3, Màster, i Nivell 4, Doctor. Per a cada un d'aquests nivells, el RD especifica les característiques de les corresponents qualificacions (competències que s'adquireixen), en base als "Descriptors de Dublín".

Es de remarcar, que la introducció del RD es refereix a la necessitat de distingir el MECES del Marc Espanyol de Qualificacions (MECU), que s'ha d'elaborar seguint les directrius de la Comissió Europea, i que cobrirà les qualificacions espanyoles corresponents a tots els nivells d'aprenentatge.

NOTA

1. El crèdit ECTS (acrònim de l'expressió anglesa *European Credit Transfer System*) es la unitat de mesura del treball realitzat per l'estudiant per aconseguir els objectius programats de les assignatures que integren els plans d'estudis dels ensenyaments superiors.

REFERÈNCIES

Tots els webs s'han comprovat en data 22 d'agost de 2011.

1. Ministerio de Educación, Cultura i Deporte (2003). La integración del sistema universitario español en el *Espacio Europeo de Educación Superior*. Disponible a: [http://www.eees.es/pdf/ Documento-Marco_10_Febrero.pdf](http://www.eees.es/pdf/Documento-Marco_10_Febrero.pdf)
2. Ministerio de Educación, Cultura i Deporte (25.05.2003). Real Decreto por el se establece la estructura de las enseñanzas universitarias y se regulan los estudios universitarios oficiales de grado. Disponible a: http://www.uv.es/ugt/lou/rd_estudios_grado.htm
3. Ministerio de Educación, Cultura i Deporte (25.05.2003). Proyecto de Real Decreto por el que se regulan los estudios universitarios oficiales de postgrado y la obtención y expedición de los títulos oficiales de Máster y de Doctor. Disponible a: http://www.uv.es/ugt/lou/prd_Master_doctorado.htm
4. Ministerio de Educación y Ciencia. Real Decreto 55/2005, de 21 de enero, por el que se establece la estructura de las enseñanzas universitarias y se regulan los estudios universitarios oficiales de Grado. BOE (25.05.2005) pp. 2842-2846.
5. Ministerio de Educación y Ciencia. Real Decreto 56/2005, de 21 de enero, por el que se regulan los estudios universitarios oficiales de Posgrado. BOE (25.05.2005) pp. 2846-2851.
6. Ministerio de Educación y Ciencia (26.09.2006). Documento de trabajo. Propuesta. La organización de las enseñanzas universitarias en España. Disponible a <http://www.aedean.org/ANECA/PropuestaMECSep06.pdf>
7. Carreras J. L'Espai Europeu d'Educació Superior i la formació dels metges. 3. Ciclos dels ensenyaments superiors europeus i marcs de qualificacions (II). Rev. R. Acad. Med. Catalunya, 2011; 26: 73-75.
8. Ministerio de Educación y Ciencia. Real Decreto 1393/2007, de 29 de octubre, por el que se establece la ordenación de las enseñanzas universitarias oficiales. BOE (30.10.2007) pp. 44037-44048.
9. Ministerio de Educación. Real Decreto 99/2011, de 28 de enero, por el que se regulan las enseñanzas oficiales de doctorado. BOE (10.02.2011) pp. 13909-13926.
10. Ministerio de Educación y Ciencia. Real Decreto 900/2007, de 6 de julio, por el que se crea el Comité para la definición del Marco Español de Cualificaciones para la Educación Superior. BOE (19.07.2007) pp. 31371-31372.
11. Ministerio de Educación y Ciencia. Proyecto de Real Decreto por el que se establece el Marco Español de Cualificaciones para la Educación Superior. Disponible a: <http://www.upv.es/upl/U0364486.pdf>
12. Ministerio de Educación. Real Decreto 1027/2011, de 15 de julio, por el que se establece el Marco Español de Cualificaciones para la Educación Superior. BOE (3.08.2011) pp. 87912- 87918.